

MARGINALIA / JORDI LLOVET

Brodsky i la repressió

Ara se sent al país parlar pertot de repressió. Però res de les repressions que experimenten els que en parlen avui té gaire a veure amb la que van patir sota el règim soviètic els dissidents, els intel·lectuals i, curiosament, els poetes —que sempre parlen en veu baixa—, més que quasi ningú.

Aquest va ser el cas de Joseph Brodsky (1940-1996), un dels més grans poetes del segle XX en llengua russa i anglesa, nascut a Sant Petersburg quan es deia Leningrad (“ciutat de Lenin”, en rus), i mort a l'exili de Nova York l'any 1996. Si el lector em permet parlar en primera persona per una vegada, li diré que el poeta em va dedicar dos o tres llibres arran d'una estada seva a Barcelona després d'haver rebut el premi Nobel de Literatura, en un dels quals va escriure: “For Jordi Llovet, in this town where so much was lost” (“...en aquesta ciutat on tant es va perdre”). Es referia a la Guerra Civil espanyola i el seu malaguanyat final per a Catalunya, i per a tota Espanya, no ho oblidéssim.

Brodsky va escriure gairebé sempre en rus, encara que va fer algun poema en anglès i va traduir a aquesta llengua una bona part de la seva obra. Pel que fa a la llengua russa, és, al nostre entendre, un dels quatre gegants del seu segle, juntament amb Tsvetàieva, Akhmàtova i Mandelstam: en aquest cas hi ha una paritat de gènere incontestable. Els crítics literaris que han estudiat a fons la seva obra opinen tots que el misteri de la bellesa poètica de Brodsky es troba en la prosòdia, val a dir, l'eufonia i la musicalitat dels versos, de les frases i dels períodes: això que costa tant de trobar en la prosa catalana d'aquests moments.

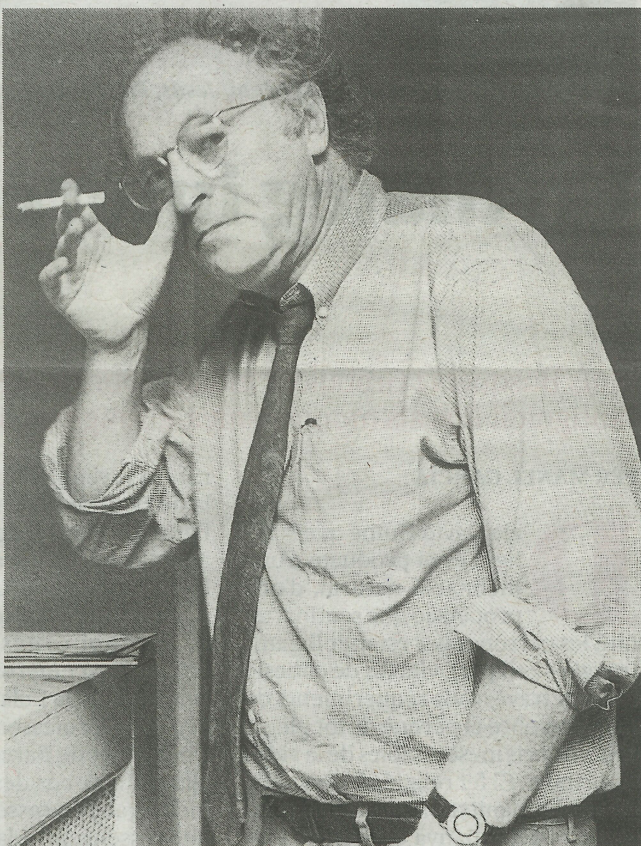
Brodsky era un poeta jueu, i això no és cap bagatel·la. Un jueu culte, com era el seu cas, posseeix una relació amb el llenguatge que no es troba en gaires religions: el judaisme és una religió del Llibre i la Paraula —és millor que el Verb es faci *logos* que no carn—; i la seva relació amb la llengua, no solament l'hebrea, sinó la que sigui, és espiritual (no ideològica), de respecte, de veneració i de cura.

Escrivia versos i algunes proses que sempre resulten poètiques, com les de Baudelaire que es troben al llibre *L'spleen de París*. El règim soviètic, que tenia més ulls que els àngels de l'absis de Sant Clement de Taüll (MNAC), però amb intencions perverses, se'l va mirar amb desconfiança des del començament, quan Brodsky publicava, si podia, un o altre poema en una revista literària. No van trigar a acusar-lo de “paràsit”, i tampoc s'ho van pensar gaire a enviar-lo exiliat a Sibèria, condemnat a cinc anys de treballs forçats. Els bons oficis de Kornei Txukovski, del compositor Dmitri Xostakòvitx —una altra víctima de la tortura crítica—, de Ievgueni Ievtuxenko —aquest era força llegit a Catalunya fa trenta o quaranta anys— i de Jean-Paul Sartre van aconseguir que només hi passés un any. Llavors el poeta va mantenir una gran discreció envers les autoritats soviètiques, i l'any 1972, veient el règim que l'escriptor s'havia convertit en un poeta de renom internacional, li van permetre abandonar el país.

El nostre llibre d'avui, Joseph Brodsky, *En una habitació i mitja*, traducció extraordinària

de Xavier Pàmies (Días Contados, Barcelona, 2022), parla de les seves desventures durant la seva estada a Rússia, de l'estretor que viuen els homes i dones sensibles al valor de l'intel·lecte quan es troben abassegats per una ideologia totalitària i una repressió sistemàtica, i de la humiliació moral que experimenta, sota una dictadura, tota persona que tingui un concepte franc de la llibertat.

Els Brodsky van tenir sort, només en petita mesura. Segons les lleis, a una família de pare, mare i un sol fill els hauria estat destinat un habitatge de 27 metres quadrats; però com que els va tocar viure en un edifici amb parets mestres no modificables, els en van tocar 40. El vàter, el bany i la cuina s'havien de compartir. Ja als Estats Units, Brodsky no va viatjar mai a Rússia, ni tan sols per veure enterrar el pare

Brodsky era jueu, i això no és cap bagatel·la. BERNARDO PÉREZ

El poeta posseeix una relació amb el llenguatge que no es troba en gaires religions

i la mare; i ells, amb més raó, no el van poder visitar a Amèrica. Vet aquí els trets d'una repressió de debò i d'un anihilament de la dignitat com es viuen a totes les dictadures.

Al llibre, sempre amb una elegància moral envejable, l'autor recorda el seu pare amb el vestit de funcionari de l'exèrcit —“A Rússia els militars no vesteixen quasi mai de civil, ni tan sols a casa”—, aquell abric negre “com l'atzabeja, amb dues rengleres de botons daurats que feien pensar en una avinguda a la nit”— i l'armari imponent en què es desaven totes les coses de la casa en un amuntegament d'habitació de noi jove: roba, barrets, joguines, fotografies, bicicleta, mantes i llençols.

I tot el llibre respira aquella idea de la llibertat pròpia dels il·lustrats i de la filosofia idealista: malgrat tants inconvenients, malgrat la misèria espiritual i moral que es respirava a la Rússia del seu temps, en aquella “habitació i mitja” vivien la joia, l'esperança i la llibertat.